

УДК 811.161.1'1

THE INFLUENCE OF EXTERNAL FACTORS ON THE FORMATION AND REPRESENTATION NOTATION "ABSENCE" IN LITRACY WORKS BY J. O. BRODSKY**ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ І РЕПРЕЗЕНТАЦІЮ ПОНЯТТЯ «ВІДСУТНІСТЬ» У ТВОРЧОСТІ Й. О. БРОДСЬКОГО****Kornieieva O. M. / Корнєєва О. М.***Assistant / викладач*

ORCID ID 0000-0003-1023-7135

Donetsk National Medical University, Lyman, Pryvokzalna 27, 84404

Донецький національний медичний університет,

м. Лиман, вул. Привокзальна, 27, 84404

Анотація. У роботі розглянуто основні причини репрезентації поняття «відсутність» у творчості Й. О. Бродського та варіанти його вираження на різних мовних рівнях. Метою статті виступає аналіз саме зв'язку між біографією поета та мовними засобами, які використовував письменник у автобіографічному творі. Матеріалом дослідження слугували уривки з англомовного есе Й. О. Бродського «Півтори кімнати» (англ. «In a Room with a Half»). Зроблено висновки, що поняття «відсутність» виражається застосуванням негативної частки не, прийменника без, багаторазових лексичних, семантичних та синтаксичних повторів заперечних конструкцій.

Ключові слова: поняття «відсутність», Й. О. Бродський, заперечення, негативна частка, повтор.

Мовлення тісно пов'язане з мисленням і відбиває не лише емоційний стан людини, але й її життєвий досвід. Поняття «відсутність» демонструє негативні переживання автора, і реалізується в творах на різних мовних рівнях. Метою нашого дослідження є спостереження зв'язку між біографією Й. О. Бродського та репрезентацією поняття «відсутність» у його есе.

Прикладом впливу дитячих вражень Й. О. Бродського є уривок з біографічного есе «Півтори кімнати» (англ. «In a Room with a Half»), який показує нам письменника, як пересічного радянського громадянина: «There were three of us in that room and a half of ours: my father, my mother, and I. A family, a typical Russian family of the time. The time was after the war, and very few people could afford more than one child. Some of them couldn't even afford to have the father alive or present: great terror and war took their toll in big cities, in my home town especially. So we should have considered ourselves lucky, especially since we were Jews...» («Нас було троє в наших півтора кімнатах: батько, мати та я. Сім'я, звичайна радянська сім'я того часу. Час був післявоєнний, і мало хто міг собі дозволити мати більше однієї дитини. У деякого навіть не було можливості мати батька – живого та присутнього: великий терор та війна попрацювали усюди, у моєму місті – особливо. Тож, ми повинні були вважати себе щасливцями, особливо тому, що ми були євреями» (переклад наш – О. К.) [5, с. 4].

У декількох рядках прикладу описане життя більшості населення СРСР післявоєнного часу. Вже в назві «In a Room with a Half» («Півтори кімнати») – метафорично приховане відчуття відсутності особистого простору, власного

помешкання. Зразу виникає в уяві образ невеликої родини в комунальній квартирі. Матеріальне становище звичайного середньостатистичного її мешканця письменник характеризує однією фразою *мало хто міг собі дозволити мати більше однієї дитини* (*few people could afford more than one child*), що можна зрозуміти, як “майже ніхто не міг прогодувати більше ніж одну дитину”. У *декого навіть не було можливості мати батька* (*couldn't even afford to have the father alive or present*) показує трагедію тих років: більшість чоловіків було знищено під час чисток у 30-х або у боях з фашистами. І хоча Йосипу Олександровичу дуже пощастило, що його сім'ї вдалося уникнути антисемітських рейдів, більш того його батько, фотокореспондент, повернувся з війни неушкодженим, відчуття відсутності найнеобхіднішого у цілого покоління залишило відбиток у душі поета.

У цих рядках автор використовує мовну гру, повторення-протиставлення: *міг собі дозволити – не міг собі дозволити* (англ. *could afford – couldn't even afford*). Цей прийом допомагає підвищити емоційну експресивність тексту та створює відчуття відсутності умов для нормального життя людини.

Й. О. Бродський мав багато негативного досвіду і у дорослому житті. У 1972 році поета позбавили радянського громадянства та Батьківщини. І хоча йому вдалося зреалізувати в США себе як письменника та викладача, відчуття втрати рідної землі, дому назавжди залишиться у його віршах та есе (наприклад, «Кажуть, треба їхати» (рос. «Мне говорят, что нужно уезжать»), «Колискова Тріскового Мису» (рос. «Колыбельная Трескового Мыса»)). Як зазначив один з дослідників творчості Й. О. Бродського В. Г. Бондаренко: «До кінця життя недолюблював, недостатньо розумів сенс західний, споживацький, надаючи перевагу нехай і драматичний, навіть трагічний російський духовний сенс» (переклад наш – О. К.) [3, с. 6]. Це підтверджує нашу думку про те, що вплив негативних зовнішніх чинників сприяв появі поняття «відсутність» творчості Й. О. Бродського.

Але найбільшою трагедією письменника стане відсутність можливості побачитися з батьками після вислання Й. О. Бродського з Радянського союзу. Десять років батьки поета Марія та Олександр Бродські намагалися отримати дозвіл на виїзд до США, щоб зустрітися з єдиним сином. Але їм кожному разу відмовляли. Найбільша мрія матері так і не збулася: вона пішла з життя в 1983, а через тринадцять місяців не стало й батька Й. О. Бродського. Пізніше в автобіографічному есе «Півтори кімнати» (англ. «In a Room with a Half»), він напише: «*Of the seventy-eight years of her life, and his eighty I spent only thirty-two years with them. I know almost nothing about, they met, about that, that preceded their wedding; I do not know, what year they were married. And I do not know, how they lived without me their last eleven or twelve years old. Since I never enter into it, better assume, that kept the daily routine, what they, perhaps, even had won in terms of money and freedom from fear, that I was again arrested. If not for the, I could not support them in their old age, that I did not have a number, when they died*». («З семидесяти восьми років її життя (матері), і з восьмидесяти його (батька) я провів з ними лише тридцять два роки. Мені майже нічого не відомо про те, як вони (батьки) зустрілися, про те, що було до їх весілля; я навіть не знаю, в

якому році вони одружилися. **І я не знаю, як вони жили без мене** свої останні одинадцять або дванадцять років. Оскільки мені вже **ніколи не дізнатися** цього, краще припустити, що розпорядок зберігав буденність, що вони, можливо, навіть залишилися у виграші в сенсі грошей і волі від страху, що мене знову заарештують. **Якщо б не те, що я не міг підтримати їх у старості, що мене не було поряд, коли вони помирали**» (переклад наш – О. К) [5, с. 22].

Перш за все, привертає увагу те, що чотири речення з п'яти уривку заперечні, водночас виражені експліцитно застосуванням негативної частки. В оригіналі дієслово *знати* (англ. *know*) разом із запереченням (*do not know* – два рази; *know almost nothing* – один) повторюється три рази на початку: два рази частин складного речення, і третій – самостійного речення. Тож на лексичному рівні можемо казати про парадигматичний повтор, оскільки на відміну від українського перекладу, в мові-оригіналі заперечення дієслова *знати* має різну репрезентацію. На синтаксичному рівні повторюється структура підрядних речень. Також у тексті трапляється і семантичний повтор: *мені вже ніколи не дізнатися цього* (англ. *I never enter into it*). Звернімося до аналізу семантики цієї лексеми. Оксфордський тлумачний словник, подає таке значення *to know*: «1. Володіти знаннями або інформацією про щось; 2. Бути впевненим у чомусь; 3. Бути знайомим з людиною, місцем і т.д.» (переклад наш – О. К) [1, с. 409]. Повтор саме цієї лексичної одиниці підкреслює відсутність письменника в житті батьків, фізичну та ментальну. Тож, в уривку, який ми розглядаємо **цей** літературний прийом виконує функцію посилення емоційно-експресивної виразності мовлення та повернення читача до ситуації «відсутності».

Перше речення (*я провів з ними лише тридцять два роки*) носить стверджувальний характер, але необхідно звернути увагу на лексему *лише* (англ. *only*), яка в цьому випадку виступає часткою. Завдяки цьому слову і чітко наведеним цифрам, автор створює образ своєї відсутності в житті батьків протягом років. Також, у сполученні слів *провів з ними лише* лексема *провів* виступає антонімом до *був відсутній*. Аналізуючи наступний рядок: *Мені майже нічого не відомо про те, як вони (батьки) зустрілися, про те, що було до їх весілля...*, стає очевидним, що Й. О. Бродський розкаюється, що не цікавився життям найближчих людей, коли вони були поряд (в оригіналі використовується точний повтор *I know almost nothing*). У третьому реченні *І я не знаю, як вони жили без мене* (*how they lived without me*) для підсилення образу використовується повтор, негативна частка *не* та прийменник *без*, який часто вербалізує поняття «відсутність».

В останньому реченні есе Й. О. Бродський використовує подвійне заперечення та три рази негативну частку *не*. У негативній фразі *мене не було поряд* репрезентується лейтмотив усього уривку.

Есе було написано англійською мовою, про що сам Й. О. Бродський писав: «Это единственная возможность для них (родителей) повидать меня и Америку. Это единственный способ для меня увидеть их и нашу комнату» [4, с. 325].

Отже, висновкуємо, що поняття «відсутність», яке є центральним для творчості Й.О. Бродського, стало результатом негативного життєвого досвіду, а саме розлуки з рідною землею та батьками. На мовному рівні це поняття

знаходить такий мовний та мовленнєвий вияв:

- використання негативної частки *не* (*не міг, не знав*), прийменника *без* (*без мене*), подвійне заперечення, яке трапляється при перекладі з англійських конструкцій з негативними займенниками типу *nothing* або прислівником *never* (*never enter into it; know almost nothing*);
- лексичні повтори різних типів для підсилення емоційності висловлювання, актуалізуючи поняття «відсутність».

Література:

1. Active study dictionary. Longman. 2004. 869 p.
2. Афлатуни С. *Дождь в разрезе*. М.: РИПОЛ Классик, 2017. 502 с.
3. Бондаренко В. Г. *Бродский. Русский поэт*. Серия: ЖЗЛ. М.: Молодая гвардия, 2015. 448 с.
4. Бродский, И. А. Собр. соч. В 7 т. Т. 5 / И. А. Бродский. СПб. : Пушкинский фонд, 2001. 869 с.
5. Бродский И. А. *Полторы комнаты. In a room and a half*. С.-Пб.: Лениздат, 2019. 208 с.

References:

1. Active study dictionary. Longman. 2004. 869 p.
2. Aflatuni S. *Dozhd' v razreze*. М.: RIPOL Klassik, 2017. 502 s.
3. Bondarenko V.G. *Brodskij. Russkij pojet*. Serija: ZhZL.M.: Molodaja gvardija, 2015.448s.
4. Brodskij, I. A. *Sobr. soch. V 7 t. T. 5 / I. A. Brodskij*. SPb. : Pushkinskij fond, 2001. 869 с.
5. Brodskij I. A. *Poltory komnaty. In a room and a half*. S.-Pb.: Lenizdat, 2019. 208 s.

Abstract. *The main reasons for the representation of the notion “absence” in the work by J. O. Brodsky and variants its expression at different language levels are considered in the research. The aim of the article is to analyze the connection between the poet’s biography and the linguistic means which were used by the writer in his autobiographical essay. Excerpts from J.O. Brodsky’s essay “In a Room with a Half” in English were chosen as the material for the research/ It is concluded that the notion “absence” is expressed with the help of the negative particle “no”, the preposition “without”, multiple lexical, semantic and syntactic repetitions of negative constructions.*

Key words: *the notation of “absence”, J.O. Brodsky, negation, particle, repetition.*

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Радчук О. В.

Стаття відправлена: 22.05.2020 р.

Корнєєва О. М.